

KÁLLAI GYULA:

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI MOZGALOM 1939—1945

Szikra, Budapest, 1955. 283 oldal.

Felszabadulásunk tizedik évfordulójára negyedik, átdolgozott kiadásban jelentette meg a Szikra Könyvkiadó Kállai Gyula elvtárs könyvét. A szerző a Kommunisták Magyarországi Pártja egyik vezetője volt a második világháború idején, s ezért nemcsak résztvevője, hanem alapos ismerője is annak az áldozatos küzdelemnek, melyet a legjobb magyar hazafiak vívtak hazánk szabadságáért, függetlenségéért és a demokratikus átalakulásért, a faszizmus ellen. Történetírói hűséggel és alaposággal megírt munkájában, marxista-leninista pártossággal elemzi a magyar kommunisták harcának legdicőségesebb, de legnehezebb szakaszát, melyet az illegalitás viszonyai között folytattak, hogy megteremtsék a legszélesebb nemzeti összefogást és elhárítsák a katasztrófát, amely felé a Hitler szekerén ülő Horthy-faszizmus vonszolta maga után országunkat.

Kállai elvtárs a magyar függetlenségi mozgalom történetét három fejezetre osztja fel. Az első fejezetben tárgyalja az antifasiszta erők helyzetét és a magyarországi népfront-politika sajátosságait a második világháború előtt. A hitleri fasizmus uralomrajutása Németországban új, közvetlen harci feladatot állított a nemzetközi munkásmozgalom elé. E feladat volt Dimitrov elvtárs megállapítása szerint „... a széleskörű antifasiszta népfront megteremtése a *proletár egységfront alapján*” — hogy a kommunisták országaik nemzeti érzésű tömegeit mozgósítsák, tudják a fasizmus hatalomrajutásának megakadályozására, illetve uralmának megdöntésére és a fenyegető háborús veszély elhárítására. Magyarországon a harmincas évek közepétől adva voltak az antifasiszta népfront-politika megteremtésének objektív feltételei, mert világos volt, hogy a Horthy-reakció háborús kalandra készült a fasiszta Németország oldalán, a fenyegető katasztrófa elhárítása pedig az ország lakossága többségének egyformán közös érdeke volt. Emellett azonban Kállai elvtárs azt is megállapítja, hogy az ország dolgozó tömegei nem ismerték

fel idejében a közös veszélyt, a legális ellenzéki pártok pedig egyenesen tagadták azt, s ebből következően tagadták a nemzeti összefogás szükségességét is. Mindennek okát a magyarországi fasiszta rendszer sajátosságai magyarázzák; a féktelen terror és a szellemi elnyomás mellett a többpártrendszerhez és a parlamentárizmushoz fűződő illúziók, melyek következtében a legális ellenzéki pártok és csoportok önző érdekeik hajhászása közben végső fokon arra törekedtek, hogy tömegeik tisztánlátását megzavarják és őket a Horthy-rendszer uszájában tartsák. Ezért a fasisztaellenes és háborúellenes magyar függetlenségi mozgalom története egyben mindvégig a Kommunisták Magyarországi Pártja fáradhatatlan küzdelmének története a legális ellenzéki pártok népámító, hazaáruló politikája ellen a dolgozó tömegek felvilágosításáért és a közös veszély elleni felsorakoztatásáért.

A Kommunista Internacionále VII. Kongresszusának útmutatásai jelentős segítséget nyújtottak a Kommunisták Magyarországi Pártjának, hogy előző politikáját felülvizsgálva harcot indítson a szektáns hibák ellen és közvetlen harci feladatként ne a proletárdiktatúra megteremtéséért, hanem a munkás-paraszt demokratikus diktatúra kivívásáért, s az ország demokratikus átalakításáért szállítsa harcba a magyar népet. Ezen új stratégiai célkitűzés valóraváltása megkövetelte a munkásegység létrehozását, melyhez az út a szektáriánus hibák felszámolásán, a szakszervezetekben folyó munka megjavításán és a többi pártokhoz való viszony megváltoztatásán keresztül vezetett. Heroikus munka várt a kommunistákra, hogy mindezt sikerre vigyék.

Kállai elvtárs könyve első fejezetében összefoglaló képet ad a szociáldemokrata párt áruló vezetőségének Horthy-rendszert kiszolgáló politikájáról, a kommunisták ellen folytatott aknamunkájáról. Ismerteti azokat a káros és hazug nézeteket, melyekkel mételyezték a munkásokat, hogy visszatartsák őket a fasiszta rendszer elleni politikai harctól, megakadályozzák a munkásosztály egységének létrehozását és leplezzék saját politikájuk kormánytámogató, népáruló voltát. 1936-ban a szociáldemokrata vezeték a népfront ellen még azzal „érveltek”, hogy „Magyarországon sohasem voltak, ma sincsenek tradícióval rendelkező erős politikai pártok, amelyek a politikailag öntudatos polgárságot képviselnék. A mai Magyarországon kevés a város, következésképpen kevés a városi polgárság, amely a népfront-politika legfőbb alkotó eleme... Magyarországon tehát, sajnos ez idő szerint nincsenek meg a népfront-politika feltételei: hiányoznak a hozzávaló pártok és politikusok.” 1939-ben, mikor a népfront-politika kérdését ilyen egyszerűen elintézni már nem lehetett, a Népszava és a Magyar Nemzet hasábjain lefolytatott vitában megszövegezték a szociáldemokrata vezetők népfront-politikájának elveit. Eszerint a szociáldemokrata vezetők kezelték a polgársággal, de nem a fasiszmus és a háború ellen, hanem „a szláv és germán áradat” ellen egyaránt. Tehát a béke egyetlen szilárd bástyáját, a Szov-

jetuniót ugyanolyan ellenségnek tartották a békés népek számára, mint a fasiszta Németországot. Miután a szociáldemokrata „népfront” nem engedte soraiba a kommunistákat és kihagyta a parasztságot is, világos, hogy nem jelenthetett gátat a fasiszta veszéllyel szemben és csak arra volt jó, hogy mehezítse a hazafias erők tömörítését, kendőzze az uralkodó osztállyal való szociáldemokrata összefogást. A szociáldemokrácia behódoló politikájára csattanós feleletet kapott az 1939-es választásokon, ahol szégyenletes vereséget szenvedett. Ugyanakkor, mikor a kommunisták a munkás-paraszt demokratikus diktatúra megteremtésére, az ország demokratikus átalakítására hívták harcba a magyar népet, a szociáldemokrata párt a szocializmus követelését írta választási zászlajára. De még a választási vereség után is a szocializmus megvalósításában látta a kiutat a helyzetből. Helyesen állapítja meg erről Kállai elvtárs, hogy: „A szociáldemokrata párt szocializmuskövetelése a fasiszta gonosztevők és háborús bujtogatók elleni harc idején nem organizáló, hanem dezorganizáló tényező volt. Demagóg jelszó volt, mely konkrét harci feladatokat nem tűzött a nép alapvető rétegei elé.” Minden fogadkozás ellenére a választások után sem változtattak behódoló politikájukon az áruló szociáldemokrata vezetők. A nyilas mozgalom elleni harcot ugyanúgy az államhatalomtól várták, mint a nemzeti erők összefogását és továbbra is támogatták a kormány külpolitikáját. Nem harcba mozgósítottak, hanem tudatosan leszerelték tömegeiket és a kispolgári pacifizmus eszméivel fertőzték őket. Ebben a helyzetben a kommunistákra várt az a feladat, hogy a maguk oldalára vonják a legális munkásszervezetekbe tömörült öntudatos forradalmi érzésű munkásokat, s megteremtsék az antifasiszta népfront-politika alapját.

Nem volt kisebb feladata a Kommunista Magyarországi Pártjának a parasztság csatasorba állítása terén sem. A két világháború között a kiscgazda párt tartott igényt az egész parasztság képviselőtére, holott valójában csak a kulákság érdekeit képviselte és mindvégig a Horthy-reakció egyik főtámasza volt. A kiscgazda párt belpolitikája híven szolgált a mindenkor i kormányzat erőfeszítéseit a jobboldali egységfront megteremtésére és közvetlenül a háború kitérőse előtt, mikor a jobboldali egységfront alapjainak kiszélesítése vált szükségessé, hajlandó volt a szociáldemokrata párttal való együttműködésre — ha a munkásosztály letér a marxizmus útjáról. A párt vezetői hallani sem akartak a parasztság fő követelésének a földreformnak teljesítéséről, ugyanakkor teljes mértékben támogatták a rendszer revizionista külpolitikáját. Becsapott és elárult tömegeik elfordultak tőlük, egyrészt a nyilasok féktelen demagógiájának esett áldozatul, a parasztság legjobbjai pedig balra tolódtak. Ennek következtében a kiscgazda párt az 1939-es választásokon a szociáldemokrata párthoz hasonlóan súlyos vereséget szenvedett. Tömegei balratolódott része a falukutató írók programjának követőjévé vált. A kommunisták felismerték a mozgalomban rejlő forradalmi erőt és mellé-

álltak. Bírálataikkal, tanácsaikkal segítséget nyújtottak a mozgalom ideológiai hibáinak leküzdéséhez és a munkás-paraszt szövetség megvalósításának történelmi szükségszerűsége felismeréséhez. E segítséggel a népi írók kezdetben csupán szellemi mozgalma odáig fejlődött, hogy 1939 nyarán megalakult a Nemzeti Parasztpárt, a szegényparasztság harcos, demokratikus pártja.

A szerző az első fejezetben foglalkozik még a „szellemi honvédelem”-nek nevezett irányattal, melyet Pethő Sándor hirdetett meg a Magyar Nemzet hasábjain. A „szellemi honvédelem” mint aktív politikai irányzat nincs még részleteiben feltárva. Értékeléséhez azonban Kállai elvtárs sormás összefoglalója megadja a helyes vezérfonalat.

Pethő Sándor a „bircdalmi gondolat” hirdetője volt, mely szerint a Kárpát-medencében egyedül a magyar a vezetésre hivatott nép. E „hívás” teljesítéséhez a nyugati imperialista hatalmak támogatására számított, mert felismerte, hogy ez a fasiszta Németországgal szövetségben nem valósítható meg. Mivel azonban a „birodalmi gondolat” legfőbb veszélyeztetőjének a Szovjetuniót tartotta, ezért programja egyaránt hirdette a fasiszmussal és a bolsevizmussal szemben is a nemzeti önvédelem szükségességét. Magától értetődik, hogy az ilyen, két front ellen harcoló imperialista politika végsőfokon elveszti fasisztaellenes jellegét és egyértelműen szovjetellenessé válik, s a Hitler zsoldjába szegődött kormányt támogatva egyedül arra jó, hogy elvonja a tömegeket az antifasiszta népi szabadságmozgalom frontjáról. Ez lett a sorsa a „szellemi honvédelem”-nek Magyarországon, mikor a jobboldali szociáldemokraták kommunistaellenes politikájával, a kisgazdapárt Horthy-rendszer támogató vonalvezetésével együtt „a magyar ellenforradalmi rendszer megmentésének második védelmi vonalává lépett elő.” Ilyen irányzatok és erőviszonyok jellemezték a magyarországi helyzetet és vezettek odáig, hogy nálunk az antifasiszta néppárt-politika nem valósult meg 1936—37-ben, hanem csak a szovjet-német háború kitörése után jelentkezett, mint tényleges erő az ország politikai életében.

A könyv második fejezete a szovjet-német háború kitörésétől Magyarország német megszállásáig tárgyalja a magyar függetlenségi mozgalom helyzetét és tevékenységét. Miután a Horthy-fasizmus belesodorta az országot a szovjetellenes rablőháborúba Hitler oldalán, a Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottsága megszabta az új helyzetből következő feladatokat és elhatározta, hogy minden munkáját és akcióját a háborúból való kiválás, a Hitlerrel való szakítás és a különbekerítés kiharcolása szolgálatába állítja. Mindezek megvalósításának egyetlen lehetséges útja a munkásosztály egységének megteremtésén, a munkás-paraszt szövetség létrehozásán és a nemzeti demokratikus egységfront tömegbázisának kiszélesítésén keresztül vezetett. A párt mindezek előtt a szakszervezetekben kezdeményezett széleskörű akciókat a munkásosztály helyzetének megjavítására. A munkásság közös érdekei-

ért folytatott harcok során a gyárak és üzemek kommunista és szociáldemokrata dolgozói egymásra találtak, megnőtt a párt befolyása a munkásosztály soraiban, amit az is bizonyított, hogy több szakszervezet és szociáldemokrata pártszervezet kommunistákat választott vezető funkciókba. A munkásegység alapjai kezdtek kibontakozni — alulról. Heylesen állapítja meg ezután a szerző, hogy a munkásosztály „... harcának sikere az antifasiszta népfront megteremtéséért főleg attól függött: sikerül-e szoros harci szövetségre lépnie a másik dolgozó osztállyal: a parasztsággal.“ A munkás-paraszt szövetség jelentette azt a szilárd politikai erőt, amely köré az összes demokratikus, hazafias erőknek csoportosulniuk kellett. A Kommunisták Magyarországi Pártja az e téren eléje tornyosuló rengeteg nehézség ellenére is kapcsolatot tudott teremteni a magyar parasztsággal a népi írók mozgalmán keresztül, Kállai elvtárs már könyve első fejezetében is foglalkozik azzal a hathatós segítséggel, melyet a kommunisták nyújtottak a szegényparasztság képviselőiben fellépő íróknak ideológiai eltéréseik leküzdéséhez. A második fejezetben részletesen elemzi ezt a kérdést és különösen kiemeli Révai elvtárs „Marxizmus és népiesség” c. munkájának nagy jelentőségét, a kommunista és népi írók között lefolytatott vitát a munkás-paraszt szövetségről, s ezzel kapcsolatban ismerteti Kovács Imre hazug reakciós nézeteit, melyek sokáig nehezítették a kérdés elvi tisztázását. A függetlenségi mozgalom kibontakozásával kapcsolatban emlékezik meg a szerző a Kossuth-rádió szerepéről is, amely a párt Külföldi Bizottságának komoly fegyvere volt a nemzet haladó erőinek mozgósítása terén. Elemzi a Szovjetunió elleni hadüzenet következtében az ország politikai életében beállott változásokat, a nyilas fronton bekövetkezett szakadást és a polgári ellenzék magatartásának megváltozását, melyet a Szovjetunió és az angolszász hatalmak koalíciójának megváltozása idézett elő és rámutat arra a munkamegosztásra, amely a szociáldemokrata vezetők között jött létre, ugyancsak az események hatása alatt. A magyar nemzeti függetlenségi mozgalom fejlődésének egyik fontos határköveként értékeli a Népszava 1941-es karácsonyi számának jelentőségét.

A párt áldozatos harcai és fáradhatatlan küzdelme eredményeként az erők összefogásának gondolata 1942 elejére már gyökeret vert a tömegekben. Ebben a helyzetben a kommunisták március 15-e ünnepét az ország demokratikus erőinek mozgósítására kívánták felhasználni. Kezdeményezésükre megalakult a Magyar Történelmi Emlékbizottság, mint a magyar függetlenségi mozgalom legális vezető szerve azzal a bevallott céllal, hogy megszervezi az 1848—49-es forradalom ereklyéinek összegyűjtését. Jellemző a függetlenségi mozgalom polgári és szociáldemokrata szárnyának ingatagságára és megbízhatatlanságára, hogy az Emlékbizottság kiáltványát sokan csak azután írták alá, miután lépésüket a belügyminiszter jóváhagyta. Ennél is súlyosabb a szociáldemokrata ve-

zetők árulása, akik a rendőrség utasítására röviddel március 15-e előtt megtiltották a szervezett munkásságnak, hogy résztvegyen a tüntetésen. A függetlenségi mozgalom harccs seregszemléjét azonban mégsem sikerül megakadályozni. 1942 március 15-én munkások, parasztok és haladó értelmiségiek együtt éltek a független, szabad, demokratikus Magyarországot, s tüntettek a fasizmus és a háború ellen. Kállai elvtárs helyesen vonja el a tüntetés tanulságait, melyek közül itt csak egyet emelünk ki: a magyar népben a nemzeti szabadságharcnak olyan kimeríthetetlen erőforrása volt „... amilyennel Európa kevés országa rendelkezett”. E hatalmas erő összefogására, megszervezésére és vezetésére vállalkoztak a kommunisták.

A Bárdossy-kormány bukása után színre lépő Kállay Miklós miniszterelnök emellett, hogy más módszerekkel kísérte meg a magyar uralkodó osztály különböző csoportjainak összefogását és külön érdekei megóvását a német fasizmussal szemben, legfőbb feladatának tartotta a függetlenségi mozgalom jobbszárnyának megnyerését kormányra számára. Ennek első feltétele volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának elszigetelése a mozgalomtól és a párt széttűzése. 1942 május elejétől július végéig tartott az a hatalmas letartóztatási hullám, amelynek több mint 600 hazafi esett áldozatul. Tanuvallomási jegyzőkönyvekből vett idézetek szemléltetik a foglyok borzalmas szenvedéseit a vallóhelyek kínzókamráiban. A pártot ért súlyos csapás nagymértékben kihatott a függetlenségi mozgalomra is. Az ellenzéki pártok megijedtek. Hátatfordítottak a nemzeti szabadságharc ügyének és a Kállay-kormány felé közeledtek. Lehanyaglott a függetlenségi mozgalom zászlaja. A Kommunisták Magyarországi Pártja azonban a nagy veszteség után ismét lábraállt és felemelte a földönheverő zászlót. A mozgalom felfelé ívelése mégsem következett be, mert 1942/43 telén újabb letartóztatások gyengítették a pártot.

A sztálingrádi csata fordulatot hozott a második világháború történetébe és súlyos válságba sodorta a fasiszta blokkot. Hatása Magyarországon is jelentkezett. Katasztrófálisan romlott a munkásosztály élet-színvonal, elviselhetetlenül megnövekedtek a parasztság terhei és mindehhez hozzájárult a 2. magyar hadsereg voronyezsi katasztrófája, a katonák megundorodása az értelmetlen rablőháborútól, s a németellenes hangulat fokozódása.

A Horthy-rendszer válsága következtében beállott kedvező helyzet nem vezetett a függetlenségi mozgalom fellendülésére. Az ellenzéki pártok vezetőinek kapituláns politikája és a Kommunisták Magyarországi Pártjának súlyos veszteségei mellett oka volt ennek az is, hogy a párt helyes politikai vonalának gyakorlati megvalósítása során súlyos hibákat követtek el, s ezek különösen a sztálingrádi fordulat után éreztették erősen a hatásukat. A baloldali jellegű hibákat a párt a második világháború idejére lényegében felszámolta, de a jobboldali jellegű hi-

bák „... többé-kevésbé a második világháború egész ideje alatt jellemezték a párt elvi és gyakorlati tevékenységét”. — állapítja meg Kállai elvtárs. E hibák „... főleg a Kommunisták Magyarországi Pártja jelentőségének lebecsülésében, a függetlenségi mozgalomban résztvevő ellenzéki pártok szerepének túlértékelésében, bizonyos legális illúziók érvényesülésében nyilvánultak meg...” Mindezeket a Kommunisták Magyarországi Pártjának 1943 júniusában történt feloszlataa tetőzte be, ami a lehető legsúlyosabb opportunista, likvidátori hiba volt, mert megfosztotta a függetlenségi mozgalmat egyetlen hivatott vezetőjétől, harcos élcsapatától. A rövidebb később életrehívott Békepárt nem pótolhatta a KPM feloszlataásával keletkezett hiányt, elhanyagolta a szervezeti munkát, elmulasztotta a harc élesebb formáinak alkalmazását és lényegében csupán propagandamunkára szorítkozott.

Kállai elvtárs megvizsgálva, hogy milyen hatással volt a sztálingrádi fordulat az ellenzéki pártok politikájára, megállapítja, hogy e pártok jobboldali vezetői a nemzetmentés útja helyett továbbra is a nemzetvesztés útját járták. Nem akartak a kommunistákkal szilárd szövetségben a széles néptömegekre támaszkodva harcolni a német fasiszták és hazai csatlósaiik ellen, e helyett a reakcióval való további együttműködést választották. A jobboldali szociáldemokrata vezetők még a sztálingrádi fordulat után is hangoztatták, hogy az ország függetlenségét és szabadságát nemcsak a fasiszta Németország, hanem a szocialista Szovjetunió részéről is veszély fenyegeti. Továbbra is kitarítottak a kommunistaellenesség mellett, nem voltak hajlandók a kommunistákkal együtt komolyan harcolni a Horthy-rendszer ellen. Abban reménykedtek, hogy Magyarországot nem a Szovjetunió, hanem az angolszász hatalmak fogják felszabadítani és változatlanul hirdették a szocializmus megvalósításának szükségességét, amivel nem harcra mozgósították a tömegeket, hanem leszerelték, ártottak a fasisztaellenes nemzeti összefogás ügyének. Nem a háború ellen harcoltak, hanem minden reális alapot nélkülöző üres terveket kovácsoltak a háború utáni időkre.

A fordulat éve újra a porondra állította a kiszgazdapártot is, mint a magyar reakció tartalékát. Erre több okból szükség volt. A belügyminiszeri engedéllyel létrehozott Parasztszövetségben belül a kommunisták segítségével megalakult a Földmunkás Szakosztály, s ily módon a Parasztszövetség vezetése a legtöbb helyen a szegényparasztság kezébe került. Meg kellett akadályozni a kommunisták térhódítását a falun, biztosítani a fennálló társadalmi rend épségét — ezzel a feladattal bízta meg a magyar reakció a kiszgazdapártot. Ugyanebbe a perspektívába illik bele a Kiszgazdapárt és a Szociáldemokrata Párt 1943 nyarán megkötött szövetsége, melyhez hamarosan csatlakozott a Polgári Demokrata Párt is. E szövetség nem a rendszer megdöntésére irányult, hanem annak átmentését szolgálta, nem a kommunistákkal együtt indult harcba a

fasizmus ellen, hanem a kommunisták ellen harcolva a fasizmust erősítette.

Kállay miniszterelnök hintapolitikája maga után vonta az ország német megszállását. Ez a megszállás és következményei ismét széles tömegek szemét nyitották ki. Megmutatták, hová vezet a Hitlerrel való szövetség útja, bebizonyosodott, hogy a reakció nem kivezeti az országot a háborúból, hanem kész azt a legnagyobb nemzeti szerencsétlenségbe dönteni. E felismerés nyomán jelentősen kiszélesedett a németellenes és háborúellenes erők frontja. A föld alá kényszerített ellenzéki pártok most már szükségét érezték, hogy a kommunistákkal szövetségben lépjenek fel. Világossá vált az is, hogy az országot a katasztrófából kivezetni csak fegyveres harc útján lehetséges. Kállai elvtárs könyve harmadik fejezetében bemutatja a kommunisták áldozatos küzdelmét az egész népre kiterjedő fegyveres ellenállás megszervezéséért, feltárja a küzdelem nehézségeit és összefoglalja eredményeit. Az 1944-es év Kossuth Lajos halálának 50. évfordulója volt. A magyar kommunisták arra törekedtek, hogy Kossuth Lajos éve a magyar nép győzelmes szabadságharcának éve legyen. A Béke párt röpirataiban a nagy hazafi szavait idézve hívták a nemzetet a németellenes függetlenségi harc zászlaja alá. Nagy segítséget nyújtott ehhez felhívásaival a Kossuth-rádió és a párt Külföldi Bizottsága, amely a Szovjetunió területén antifasiszta iskolákat szervezett és partizáncsoportokat küldött haza a fegyveres harc megindítására.

A magyar függetlenségi mozgalom történetében jelentős előrelépés volt, hogy a kommunisták és az illegálisan újjászervezett ellenzéki pártok képviselői 1944 május végén létrehozták a demokratikus erők harci szövetségét: a Magyar Frontot. A Magyar Front propagandatevékenysége utat talált a nép minden rétegéhez, megmutatta a munkások, parasztok, értelmiségiek és katonák tömegeinek a háborúból való kivezető utat. A fegyveres ellenállás ennek ellenére mégis késedelmesen bontakozott ki és nem nőtt át az egész népre kiterjedő fegyveres felkeléssé. Kállai elvtárs ennek okait elemezve rámutat arra a féktelen terrorhullámra, ami a német megszállás után előntötte az országot, megállapítja az ellenzéki pártok tértelenségét, ami önmagukat átmenteni akaró politikájukból fakadt és magyarázza abból is, hogy a Horthy-fasizmus új erőre kapott a háborús események következtében és a Lakatos-kormány hivatalbalépése után ismét feléledtek az angolszász megszálláshoz fűződő illúziók. Ebben a helyzetben a Béke párt nem tudott megbirkózni az előtte álló feladatokkal, kommunista párt nélkül nem lehetett eredményesen harcolni az országra szakadt veszedelem ellen. A párt újjáalakítása 1944 szeptemberében következett be. Helyesen állapítja meg a szerző ezzel kapcsolatban: „A párt újjáalakítása nem formális változás volt sem a kommunista, sem a magyar függetlenségi mozgalom történetében. Ez a változás mély, döntő, a magyar nép sorsának további alakulását alapjaiban érintő esemény volt. A kommunista párt megalakulásával

a magyar nép szabadságküzdelmének ismét volt erős, szilárd, céltudatos szervezője és vezetője." Ezek a változások azonnal éreztették hatásukat. A párt katonai csoportja megkezdte a robbantó gárdák szervezését, megalakult a Kommunista Ifjúsági Szövetség és megszilárdult a munkás-paraszt szövetség, a két munkáspárt vezetősége között létrejött megállapodás következtében. Kállai elvtárs könyve hátralévő részében foglalkozik Horthy kiugrási kísérletével, amely csupán arra volt jó, hogy az országot továbbra is benntartsa a Szovjetunió elleni háborúban; tárgyalja a Kommunista Párt harcát e kísérletek ellen, jellemzi az október 15-i kísérletet és az annak következtében beállott helyzetet és a magyarországi parlizánmozgalom eredményeit. Kállai elvtárs munkája értékes maradandó alkotás és méltón gazdagítja történeti irodalmunkat. Nélkülözhetetlen forrás azok számára, akik népünk második világháborús történetével foglalkoznak, olyan kézikönyv, amely helyes választ ad a korszak összes fontosabb kérdéseire.

Tóth Sándor százados